

Zigøinerplagen

Kalle Gjesvik, universitetslektor, UiT

Neida, overskriften er ikke min.

Den er stjålet fra politimester Fürst, som i mai 1913 uttrykker sin vrede i *Morgenbladet*. «Likesaa sikkert som trækfuglene kommer om vaaren, likesaa sikkert oversvømmes landet i den tidlige sommer av utenlandske tatere, musikanter og lignende som ingen nytte gjør, men er til plage for de fleste. Deres paagaenhet er grænseløs, de tigger og de rapser vel også med sig hvor de kan. Vor lov om denne materie av 4. mai 1901 strækker ikke til. Det bedste botemiddel mot ondet er at gjøre som i Danmark: «Udenlandske tatere, musikanter, forevisere av dyr, udøvere av kraft- og behændighedskunster er ikke tilladt at tage opphold i landet.»

Likeledes uttalte justisminister Lars Abrahamsen under Odelstingsforhandlingene i mai 1915 seg slik: «Det gaar ikke an, naar hele det øvrige Europa har vedtatt strenge bestemmelser for at hindre utskuddet for at komme ind over deres grænser, at vi skal gjøre oss til Europas kloak, og at tyve, røvere, og mordere uhindret skal trænge ind i vort land.»

Slik uttrykte de seg for 100 år siden. Gjenkjennelig?

Riktig nok var denne siste uttalelsen rettet mot *jødernes* adgang til riket, men på den tiden var ikke forskjellen mellom behandlingen av de to gruppene plagsomt stor. Som kjent stod jo «Jødeparagrafen» i grunnloven inntil 1851, da Stortinget endelig opphevet den – påvirket av nye politiske strømninger som gjorde seg gjeldende i hele Europa etter februarrevolusjonen i 1848. Det måtte tap av seks millioner liv til før disse endelig fikk sin oppreising. Den nest største gruppen var imidlertid sigøynere/romá – men «bare» 400 000 av dem ble myrdet under Holocaust.

Når en fremtredende norsk politiker som Siv Jensen bekrefter at hun ønsker å *deportere* romá (NRK 15.07.13), kan jeg dessverre ikke hjelpe for at tankene går til forrige (og så vidt jeg vet eneste) gang vi i Norge har deporterte en folkegruppe: den skjenselen norsk politi stod for da de i november 1942 arresterte og fraktet 523 norske jøder om bord i fangeskipet «Donau».

Jeg vil avslutte med en liten historie fra min egen barndom, da mor fortalte meg om et protestmøte hun hadde deltatt i under studietiden, like etter 2. verdenskrig. Protesten var rettet mot USAs behandling av afro-amerikanerne. Engasjementet var stort, og selvtilliten likeså. Inntil en ung jødinne reiste seg, og med dirrende harme fortalte dem at vi ikke var et hakk bedre i Norge – vi hadde bare ikke utfordringen med en stor svart befolkning. Men hun kunne fortelle at jødene var diskriminert og sett på som mindreverdige i store deler av det norske samfunnet.

I dag vet vi at hun hadde rett.

Heldigvis fortalte mor at studentene hadde skamvett – de lærte. Men fortellingen ble brent inn i seksåringens hukommelse, og der sitter den stadig.

Historie kan brukes til så mangt, men den fungerer på det beste når den hjelper oss til å forstå tida vi lever i. Og ikke minst når vi kan lære av den så vi treffer bedre valg for framtida.

At nærmere 60 % av tromsøværingene mener at vi i praksis skal kaste romá ut av byen (Nordlys 02.05.13), tyder ikke på at vi har lært – i det minste ikke stilt overfor situasjonen jødinnen viste til: Når det krever noe av oss.